

JARKKO TONTTI

PANU MINKKISEN HAASTATTELU

OTT Panu Minkkisen oikeusfilosofian alan väitöskirja on radikaali irtiotto Suomessa hegemonisen aseman saavuttaneesta analyyttisestä perinteestä. Minkkinen kääntää vanhat kysymyksenasettelut pääläelleen. Hän ei vain filosofoi oikeudesta, vaan pyrkii tekemään oikeutta filosofialle.

Jarkko Tontti (JT): Onneksi olkoon Panu! Väitöskirjasi sai korkeimman mahdollisen arvosanan ja Hart Publishing julkaisee sen lähiaikoina kansainväliseen levitykseen. Kuinka tähän on tultu? Mistä juristi saa innoituksen filosofiaan? Kerro taustasi ja kehitymisestäsi oikeusfilosofiaksi.

Panu Minkkinen (PM): Tarina on itse asiassa kovin arkinen. Kuulun tutkijapolveen, jolle korostettiin kansainvälisyyden ja tieteidenvälisyyden hyveitä. Kun aloittelin tutkimustyötäni 1980-luvulla, mannereurooppalainen filosofia teki tuloaan yhteiskuntatieteissä. Toisin kuin monet perinteisiin yhteiskuntatieteisiin kiintyneet vanhemmat kollegani, pidin oikeuden ja filosofian välistä yhteyttä hyvin luontevana, eräässä mielessä vähemmän pakotettuna kuin esimerkiksi oikeuden ja sosiologian suhdetta.

Helsingin yliopiston oikeustieteellisessä tiedekunnassa filosofiaa opetti puolestaan Hannu Sivenius. 1980-luvun puolessa välissä muutama nuori ja innostunut tutkija — olimme pääasiassa juristeja — lähestyi Hannua. Halusimme perustaa nykyfilosofiaan erikoistuneen lukupiirin. Hannun innostuttua asiasta ryhmään tuli muita suuresti arvostamiani tutkijoita (mm. Pia Sivenius, Sami Santanen ja Merja Hintsa), ja tänään lukupiirinä aloittanut ryhmä tunnetaan Helsingin Lacan-piirinä. Ystävänä Lacan-piirissä ovat filosofian opettajiani. Ennen kaikkea piirissä mukana oleminen on opettanut hyvän tavan lukea ja tehdä työtä.

Kuvittelin siis, että tutkimusstrategioissa toistettu ”tieteidenvälisyys” voisi tarkoittaa filosofiaa ja kansain-

välisyys vaikkapa Ranskaa. Vietin lukuvuoden 1989-1990 Pariisissa, ja viimeistään silloin ymmärsin, kuinka huonolla pohjalla ymmärrykseni filosofiasta oli. Vuoden päätteeksi hylkäsin mukanani viemän ”oikeusteoreettisen” tutkimussuunnitelman ja aloitin työni alusta. Oikeustieteellisessä tiedekunnassa suunnanmuutos ei olisi ollut mahdollista ilman ”juristioppi-isäni” Kaarlo Tuorin rohkaisevaa tukea ja joskus jopa hieman sarkastista palautet-

ta.

Mutta enpä tiedä olenko minä vieläkään oikeusfilosofi. Eräät oikeusfilosofiksi itseään kutsuvat eivät ainaakaan tunnista työtäni oikeusfilosofiaksi. Oma kantani lähtee ehkä hie- man toiselta pohjalta. En ole koskaan tiennyt, onko oikeusfilosofia mahdollista. Oikeusfilosofian yleinen mahdollisuus on mielestäni koko kirjan keskeisin teema.

JT: Monet oikeustieteilijät ovat kiinnostuneita teoreettisista kysymyksenasetteluista ja oikeusteoria-nimisen oppiaineen nimissä harrastetaan runsaasti filosofissävyytteistä keskustelua oikeustieteellisissä tiedekunnissa. Itse kuitenkin teet eron oikeusteorian ja oikeusfilosofian välillä ja keskityt näistä jälkimmäiseen. Mikä on oikeusteorian ja oikeusfilosofian suhde?

PM: Jottei putoaisi itse kaiva- maansa kuoppaan, olisi pidättäydyttävä tekemästä ”kriittistä” eroa oikeusfilosofian ja oikeusteorian välillä. Mikä tuon eron tekee? Filosofia, teoria vai jokin kolmas ”metatiede”?

Kuten totesin, minua kiinnosti ennen kaikkea oikeusfilosofian mahdollisuus. Onko oikeusfilosofiaa olemassa? Onko se ”oikeudeksi” kutsuttuun olevaan kohdistettua filosofista pohdintaa? Näin tunnutaan perinteisesti ajattelevan. Mutta jos filosofia pohtii ainoastaan ”olevaa olevana” tai ”olemisen kysymystä”, mitä oikeusfilosofia voisi silloin olla? Mikä on ”olemisen” ja ”oikeuden” välinen yhteys? Kirjan ehkä tarpeettoman ohjelmallisessa johdantoluvussa haluan ainoastaan tähdentää, että seuraavat luvut eivät ole aivan sitä, mitä juristit ta-

vanomaisesti ymmärtävät ”oikeusteoriassa” tai ”oikeusfilosofiassa”. Kirja ei pyri tarjoamaan ”käsitteellisiä apuvälineitä”, joiden avulla oikeudellisia kysymyksiä jaotellaan ja eritellään. Juristien kannalta teoriassa on oltava hyötyarvo. Muutoin se on ”teoriaa teorian vuoksi”.

JT: Väitöskirjassasi tunnut suhtautuvan hieman nuivasti käytännölläisten kysymysten filosofiseen tarkasteluun. Käsittelet esim. Aristoteleen Metafysiikkaa, mutta et innostu Nikomakhoksen etiikasta tai Poliitikasta. Onko filosofiasta mitään iloa käytännölle ja onko ns. käytännöllinen filosofia ollenkaan mahdollista?

PM: Mielestäni kysymyksesi on hieman karkeasti muotoiltu. Toki olen suorastaan haltioissani Nikomakhoksen etiikasta; sen X kirjan 7 luku on aivan keskeisessä asemassa kirjan toisessa luvussa. Samoin kirjan motto, jonka mukaan ”laki on ajatteleminen ilman halua”, on juuri Poliitikasta. Mutta en osaa innostua sellaisesta oikeusfilosofisesta Aristoteles-tutkimuksesta, joka rajaa näkökulmansa käytännölliseen ulottuvuuteen (esim. oikeudenmukaisuus hyveenä).

Toki käytännöllinen filosofia on mahdollista — se on ollut mahdollista jo tuhansia vuosia. Halusin vain korostaa teoreettisen tieteen ja käytännöllisen tieteen välistä jännitettä samastamalla metafysiikan ja filosofian. Paikoin Aristoteles tuntuu itsekin ajattelevan, että ainoastaan metafysiikka eli ”ensimmäinen filosofia” on todellista filosofiaa. Metafysiikka ei pysty antamaan vastauksia käytännön elämän ongelmiin — kuinka se voisikaan jos se pohtii ”olevaa olevana” —, eikä teoreettiseen pohdintaan liittyvä autuuden mahdollisuus ole laadultaan samanlaista kuin hyvän elämän onnellisuus.

Joten jos minulta kysytään, tekeekö filosofia ihmisen onnelliseksi ”käytännössä”, vastaukseni on kielteinen. Jos pohdimme vaikkapa oikeutta tarkoituksenamme selvittää jokin erityinen ongelma, olemme mielestäni jo sellaisen finalistisen ajattelun puolella, joka ei voi olla metafysiikkaa eikä siten filosofiaa ollenkaan omaksumani kannan mukaisesti. Omat painotukseni ovat tietenkin osittain seurasta myös diletantismistani. Erityisesti yksi asia vaivaa minua itseäni: minulla on täysin alkeellinen käsitys fronesis -tematiikasta. Se on mielestäni tärkeimpiä kysymyksiä jatkoon kannalta.

JT: Olet hiljattain aloittanut Suomen

Lontoon instituutin johtajana. Tuleeko taustasi oikeusfilosofina näkymään uudessa työssäsi? Minkälaista kulttuuria yrität nostaa esiin, uutta vai vanhaa, Sibeliusta ja Aaltoa vai jotain muuta?

PM: Kulttuurin osalta ehdottomasti ”jotain muuta”. Lontoossa on jo ennen omaa kauttani painotettu elävää nykykulttuuria. Kulttuuriohjelmamme tunnetaan nimistä kuten Pan Sonic tai muotoiluryhmä Valvomo/Snowcrash. Kalevalan juhluvuonna 1999 järjestämme suomalaisen nykyrunouden illan, jossa näillä näkymin esiintyvät Tomi Kontio ja Mirikka Rekola Anselm Hollon kanssa. Instituutin tieteellisessä ohjelmassa taustani näkyy sikäli, että painopistealueita ovat erityisesti ”henkítieteet” eli ihmistieteet laajasti ymmärrettynä. Tieteellisen ohjelmamme yleisenä tavoitteena on osoittaa, että suomalaiset osaavat puhua ja kirjoittaa muustakin kuin Suomesta tai suomalaisuudesta, ja siksi teoreettista perustutkimusta suositetaan. Uskoisin, että filosofia on yksi keskeinen ala, samoin naistutkimus ja taiteen tutkimus erityisesti Taideteollisessa korkeakoulussa ja Kuvataideakatemiassa.

JT: Olet ryhtynyt julkaisemaan ilmeisesti maailman ensimmäistä oikeusfilosofista verkkojulkaisusarjaa - Basileusta (<http://www.helsinki.fi/~rpol/bas/>). Mikä tulee olemaan sen linja ja liittyykö se uusiin tutkimusintresseihisi? Vai onko sinulla kulttuuribyrokratian ohessa enää aikaa tutkimukselle?

PM: Basileuksen linjan määrittelevät pääasiassa ne ihmiset, jotka vaivojaan säästämättä ystävällisesti kirjoittavat tekstit. Ala on oikeusfilosofia laajasti ymmärrettynä – muistuttaisin jälleen kerran: oikeusfilosofian mahdollisuus ei ole itsestäänselvyys. Jokaisessa numerossa on jokin teema (esim. Pindaroksen fragmentti josta lehden nimi on peräisin, Schelling, situationistit), mutta julkaisemme myös yleisiä esseitä. Toistaiseksi tunnetuimmat yhteistyökumppanit ovat olleet Jean-Luc Nancy, Simon Critchley ja Alexander García Düttmann. Vaikka lehti heijastelee perustajansa ja päätoimittajansa tutkimusintressejä, perustamisen motiivina on ollut pikemminkin yleinen pettymys internetin sisältöön kuin tarve julkaista uusia tekstejä. Haluan tarkastella, kuinka vasta syntymässä oleva sähköinen medium voisi parhaiten palvella yhteisöä, joka on tunnettu yltyöpäisestä bibliofiastaan.

Mitä oman ajan riittävyyteen tulee, tuore isyys rajoittanee kirjoittamismahdollisuuksia enemmän kuin kulttuuribyrokratian työ. Basileus perustettiin keskiyön ja aamun välisiin unettomina tunteina. Nyt noille tunneille löytyy parempaa käyttöä!

JARKKO TONTTI

OIKEUTTA FILOSOFIAAN

Panu Minkkinen, *Correct Law. A Philosophy of the Aporetic.*
Basileus, Helsinki 1998..

Aluksi

Panu Minkkinen väitöskirja on Suomen oloissa harvinainen ilmestys: kansainväliset mitat täyttävä oikeustieteellinen dissertaatio, joka avoimesti julistautuu *oikeusfilosofiaksi*. Vallitsevia oikeudellisia käytäntöjä justifioivaa ja rekonstruoivaa filosofissävyytteistä *oikeusteoriaahan* on Suomenkin oikeustieteellisissä tiedekunnissa jo pitkään harjoitettu. Oikeusteoreetikot harrastavat filosofeja, eivät filosofiaa, eli soveltavat valitsemiansa auktoriteettien oppeja instrumentalistisesti oikeustieteen tieteenteorian ongelmien ratkaisemiseksi. Oikeusfilosofi Minkkinen kirja sen sijaan kurkottaa korkeammalle. Vaikka Lacan, Heidegger ja Foucault esiintyvät viitteissä usein, Minkkinen kirjoittaa rohkeasti omaa ’oikeuden ensimmäistä filosofiaansa’, jolle käytännön oikeuselämän tai perinteisen oikeustieteellisen tutkimuksen vaatimukset eivät aseta rajoja.

Vaikka Minkkinen väitöskirja esitetään monografiana, on se itse asiassa artikkelikokoelma. Sen kahteen pääjaksoon - *To Think Law* ja *Law and the Social* - jaetut kymmenen lukua on kahta lukuun ottamatta julkaistu myös erikseen artikkelimuodossa; useimmat *Law and Critique* ja *Social & Legal Studies* -lehdissä. Artikkeleiden hieman väkivaltainen pakottaminen monografiaksi aiheuttaa teokseen tiettyä hajanaisuutta ja muita rakenteellisia ongelmia, joista myöhemmin lisää.

Suomenkieliselle lukijalle on vääriin käsitysten välttämiseksi tässä yhteydessä syytä huomauttaa ongelmallista käsitteparista laki – oikeus, jota ei voi-